

Міністерство освіти і науки України  
Полтавський державний аграрний університет  
Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології  
Кафедра геоматики, землеустрою та планування територій  
Державний біотехнологічний університет  
Кафедра управління земельними ресурсами, геодезії та кадастру  
Сумський національний аграрний університет  
Кафедра геодезії та землеустрою  
Уманський національний університет  
Кафедра геодезії, картографії та кадастру  
Дендрологічний парк загальнодержавного значення «Криворудський»  
Хорольський ботанічний сад  
Полтавський відділ Українського географічного товариства  
ГО «Земельний фонд України»

**ПДАУ**  
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ



НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ  
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА  
ЕКОЛОГІЇ

## **АГРОЛАНДШАФТИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ЗЕМЛЕУСТРОЇ ТА САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ**

присвячена 125-річчю від дня народження академіка М.М. Гришка



*Збірник статей  
III Всеукраїнської науково-практичної конференції*

*Полтава, 22 квітня 2026 року*

# МАГНОЛІЯ КОБУС У ПОЛТАВІ: ПЕРШІ ПІДСУМКИ ПІВСТОЛІТНЬОЇ ІНТРОДУКЦІЇ

Самородов Віктор Миколайович, доцент

[viktor.samorodov@pda.u.edu.ua](mailto:viktor.samorodov@pda.u.edu.ua)

Полтавський державний аграрний університет

Халимон Олена Володимирівна, старший науковий співробітник

[khalymon@ukr.net](mailto:khalymon@ukr.net)

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

Благоустрій та озеленення населених місць України набуває особливого значення, надто в умовах підвищеного антропогенного навантаження. Ось чому поширення багатьох нових видів рослин для збагачення дендрофлори є нагальною справою, адже таким чином створюються більш комфортні мікрокліматичні, санітарно-гігієнічні та естетичні умови для значного поліпшення екологічного стану та зовнішнього вигляду міст, містечок і сіл нашої держави [2].

З кожним роком для здійснення згаданих робіт все ширше використовуються різні екзотичні рослини, в тому числі представники роду Магнолія (*Magnolia* L.), особливо його листопадні види. Одним із них, що вважається найбільш екологічно пластичним і пристосованим до умов усіх кліматичних зон України, є магнолія кобус (*Magnolia kobus* DC.). У природі

вона поширена в Центральній і Північній Японії та Кореї, де зростає в лісах уздовж гірських потоків [3].

В Україні цей вид був завезений ще в 1892 році. З того часу він набув популярності та розповсюдження у різних регіонах. Не стала винятком у цьому відношенні й Полтава. Першій магнолії кобус в обласному центрі навесні 2026 року виповнилося 50 років [1, 2]. То ж з огляду на це можемо підвести певні підсумки та зробити узагальнення. Навесні, а згодом восени 1976 р., автором цієї розвідки В.М. Самородовим розпочалося розповсюдження магнолії кобус у Полтаві [2]. Щоб це відбулося, прийшлося звернутися до фахівців-магнолієзнавців – старшого наукового співробітника Центрального ботанічного саду АН УРСР (нині Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАНУ) Н.Ф. Мінченко та провідного спеціаліста ботанічного саду імені О.В. Фоміна Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (нині Національний університет) Т. П. Коршук. Адже завдяки ним в Києві були створені два «Сади магнолій», акліматизована велика кількість видів і сортів цих вишуканих рослин, налагоджено їх розмноження [3]. Згадані науковиці надали не лише поради, а й посадковий матеріал, що у ті часи був напрочуд рідкісним і дефіцитним. Принагідно зазначимо, що це сталося ще й тому, що київські саджанці магнолій мали рости у Полтаві – рідному місті академіка М.М. Гришка, та ще на території інституту, якій він закінчив 1925 р. Обидві дослідниці дуже шанобливо відносились до академіка, а Т.П. Коршук взагалі була ще і його студенткою. Ось чому вони відібрали гарний посадковий матеріал із закритою кореневою системою. У кошиках, сплетених із верби, молоденькі 4–5-річні магнолії поїхали до Полтавського сільськогосподарського інституту (нині – Полтавський державний аграрний університет). Після їх висадки було багато сумнівів відносно подальшого зростання цих екзотичних рослин – чи не вимерзнуть вони, чи не всохнуть? Але ретельний догляд, надто із постійним поливом, дали позитивні результати. Магнолії не лише прижилися. Вони стрімко зростали та мали за вегетацію більші прирости, ніж у розсадниках згаданих ботанічних садів. Від 1989 р. дерева заклали перші квіткові бруньки та зацвіли. На них з'явилися чашоподібні, шестипелюсткові, молочно-білі, ароматні квітки, діаметром до 10 см. І хоч їх спочатку було досить небагато, але ними милувалися усі співробітники та студенти вишу. Про це писала місцева преса, а радіо та телебачення зробили цікаві репортажі. Усього в різних локаціях інститутського дендропарку тоді зростало 15 рослин. Згодом, окремі з них були подаровані іншим установам міста та області. Спершу – Дендрарію Держсортмережі, а згодом, у 1987 р. – Полтавській обласній сільськогосподарській дослідній станції при закладці на її території на вулиці Шведській, 86 «Вавиловіарію» на честь академіка М. І. Вавилова. У нових умовах ці дерева теж прижилися і рясно квітнуть.

Практично всі перші дерева відносяться до основної форми магнолії кобус. Лише одне із них представляє її північний різновид (*var. borealis* Sarg.). Саме це дерево, що зростає на території університету біля їдальні стало справжньою магнолієвою візитівкою Полтави. Кожної весни під час його цвітіння у першій половині квітня до університету приходять сила-силенна

полтавців, які милуються тисячами квіток, вдихають їх лимонно-солодкий аромат, фотографуються на їх фоні чи навіть малюють. Нині це дерево майже 10 м заввишки із широкою розлогою кроною діаметром понад 6 м. Ця форма показала себе як зимостійка рослина, яку треба активно розмножувати, адже вона зав'язує чимало плодів із життєздатним насінням. Їх не було лише у 2025 р. Тоді під час цвітіння випадали рясні опади, а після них відбулося різке зниження температури. В окремі роки у цієї форми спостерігалось повторне квітування, але воно було менш пишним ніж те, що відбувалося зазвичай. Важливо те, що дерево бореальної форми стало першим у Полтаві маточником для насінневого розмноження магнолії кобус. Вперше це здійснила в 2019 р. майстер зеленого будівництва колишнього «Зеленбуду» Л.І. Козіна. Саме вона виростила чимало рослин магнолії кобус, що нині прикрашають різні локації обласного центру. Їх висаджували крупномірними екземплярами не лише у звичайні строки посадки навесні чи восени, а навіть у грудні, як це було під час закладки скверу «Студентського імені Андрія Орлова». Прислужився насінневному розмноженню екзотичної рослини організатор і перший директор Хорольського ботанічного саду, кандидат біологічних наук В.В. Красовський. Він отримав велику кількість сіянців, необхідних для закладки «Саду магнолій» у Хорольському ботанічному саду. Колишня співробітниця Аграрно-економічного коледжу ПДАУ О.В. Абасова теж виростила з насіння полтавської репродукції чимало магнолій кобус. Нині вони прикрашають дендропарк цього навчального закладу та вже квітують.

Взагалі ж, від 2006 р. магнолія кобус стала використовуватися в озелененні різних громадських місць Полтави: парків, скверів, площ, бульварів, вулиць. Першою із них стала тоді вулиця Європейська, 100. Тут навпроти корпусу Полтавського фахового коледжу підприємництва та ресторанного бізнесу було висаджено чотири дерева цього виду, серед яких зараз квітує одна рослина. Відтоді і по квітень 2026 року. майже кожного року різні громадські місця обласного центру прикрашають деревами магнолії кобус. Крім усіх вище зазначених місць, вона росте ще у 15 локаціях. Усього ж у Полтаві росте 74 дерева даного виду. Він є наймасовішим представником роду Магнолія в обласному центрі та репрезентований різновіковими рослинами від п'яти до 50 років.

Таким чином, бачимо, що за піввіковий період інтродукції в Полтаві, магнолія кобус набуває дедалі більшої популярності в декоративному озелененні, надаючи краси різним локаціям міста. При цьому вона зарекомендувала себе як зимостійка культура, яку треба висаджувати на добре освітлених ділянках і гарно поливати, надто у дорослому віці. Адже в окремі роки (2016, 2017, 2024) при спекотній (+ 32<sup>0</sup>С), без опадів погоди в серпні у багатьох дерев магнолії кобус засихали не лише бруньки, а навіть гинули 10–15-річні дерева. Крім цього зазначимо, що великовікові рослини як основного виду, так і її бореальної форми, є маточниками для насінневого розмноження. Отримані сіянці можна використовувати як підщепу для низки дуже вишуканих магнолій, а саме – зірчатої (*M. stellata* (Siebold & Zucc.) Maxim.), Зібольда (*M. sieboldii* K. Koch.), Вільсона (*M. wilsonii*) та китайської (*M. sinensis*) [4]. Усе

це розширить спектр цвітіння магнолій у Полтаві по липень і навіть серпень [3].

Список використаних джерел: 1. Антонєць М.О., Антонєць О.А., Баньковська І.Б., Самородов В.М. Дидактичні принципи у викладанні ботаніки, лікарських рослин та екологічної психології у ПДАУ. *Етноботанічні традиції в агрономії, фармації та садовому дизайні*: наукові читання Івана Косенка: Матеріали ІХ міжнар. наук. конф., присвяченої 230-річчю від дня заснування «Софіївки» (7–11 квітня 2026 року). Умань: Видавець «Сочинський М.М.». 2026. С. 9–15. 2. Байрак О.М., Самородов В.М., Панасенко Т.В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. Полтава: Верстка. 2007. 276 с. 3. Коршук Т.П., Палагеча Р.М. Магнолії (*Magnolia L.*) / Монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2007. 207 с. 4. Палагеча Р., Бисов А., Дмитрієв О., Таран Н. Методичні рекомендації з розмноження та культивування магнолій (*Magnolia L.*) в Україні (наук.-практ. вид.). Київ: АВЕГА. 2013. 47 с.